

Spesialundervisning og spesialpedagogikk

Gode intensjoner men ellers lite nytt

Jens Petter Gitlesen

Sentrale påstander

- Anvendt atferdsanalyse har ingen plass i norsk spesialpedagogikk
 - Ikke noe tyder på at atferdsanalyse vil få noen plass
- Verken spesialundervisning eller spesialpedagogikk har fått en stabil form
 - Ikke noe tyder på at stabilitet vil oppnås med det første
- Stor avstand mellom akademisk spesialpedagogikk og spesialundervisningens praksisfelt
- Spennet av ulike faglig retninger og fokus er vel så stort i spesialpedagogikken som i andre fagretninger
- Spesialpedagogisk forskning er svært ofte normativ
- Sterke institusjonelle rammer og organiserte interesser

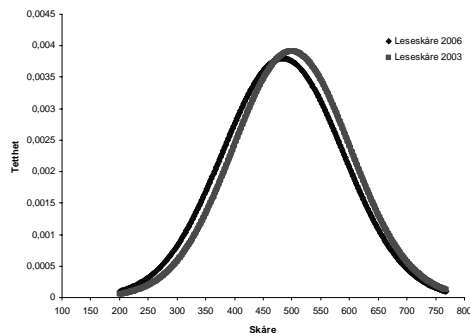
Sentrale påstander

- Evidensbasert skoleundervisning er vanskelig å etablere for alle elever
- Fokus på statistisk signifikante forskjeller mellom metoder eller grupper er uinteressante i de fleste større elevundersøkelser
- Opplæringsfeltet er gjennompolitisert og drives ofte mer av ideologi og følelser enn fakta og fag
- Spesialundervisningen og spesialpedagogikken vil forandre seg mye de kommende årene

Den evige skoledebatten

- Opplæringsfeltet er sterkt politisert
- Alle har et forhold til skolen. Alle mener noe om skolen
- Skolen har nyhetens interesse
- Utdanningsinstitusjonene er sterke
- Lærerne er mange

Retorikk og krydrede sannheter

Norske elever er dårlige i matematikk

Norges avvik fra OECD-gjennomsnittet av PISA skårene i 2006:

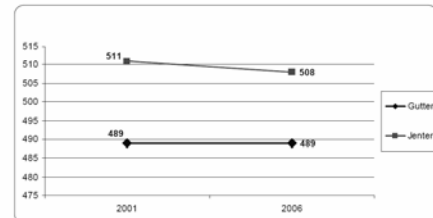
- Lesing - 8
- Matte - 8
- Naturfag -13

Norske elever blir stadig dårligere til å lese

Land	PIRLS 2006 Gjennomsnitt	PIRLS 2001 Gjennomsnitt	Forskjell fra 2001 til 2006
²³ Russland	565 (3.4)	528 (4.4)	37 (5.6)
Hong Kong SAR	564 (2.4)	528 (3.1)	36 (3.9)
Singapore	559 (2.9)	528 (3.2)	30 (5.9)
Slovenia	522 (2.1)	502 (2.0)	20 (2.9)
Slovakia	531 (2.8)	518 (2.8)	13 (4.0)
Italia	551 (2.9)	541 (2.4)	11 (3.8)
Tyskland	548 (2.2)	539 (1.9)	9 (2.9)
Moldova	500 (3.0)	492 (4.0)	8 (5.0)
Ungarn	551 (3.0)	543 (2.2)	8 (3.7)
Iran	421 (3.1)	414 (4.2)	7 (5.2)
²⁴ Canada, Ontario	554 (2.8)	548 (3.3)	6 (4.4)
²⁵ Israel	512 (3.2)	509 (2.8)	4 (4.4)
New Zealand	532 (2.0)	529 (3.6)	3 (4.1)
Makedonia	442 (4.1)	442 (4.6)	1 (6.2)
¹ Skottland	527 (2.8)	528 (3.6)	-1 (4.6)
Norge	498 (2.6)	499 (2.9)	-1 (3.9)
Island	511 (1.3)	512 (1.2)	-2 (1.8)
²⁶ USA	540 (3.5)	542 (3.8)	-2 (5.2)
²⁷ Bulgaria	547 (4.4)	550 (3.8)	-3 (5.8)
Frankrike	522 (2.1)	525 (2.4)	-4 (3.1)
Latvia	541 (2.3)	545 (2.3)	-4 (3.3)
Canada, Quebec	533 (2.8)	537 (3.0)	-4 (4.1)
Litauen	537 (1.6)	543 (2.6)	-6 (3.1)
¹ Nederland	547 (1.5)	554 (2.5)	-7 (2.9)
Sverige	549 (2.3)	561 (2.2)	-12 (2.2)
England	539 (2.6)	553 (3.4)	-13 (4.3)
Romania	489 (5.0)	512 (4.6)	-22 (6.8)

Alt peker nedover

Utviklingstrender for leseferdighet i Norge fordelt på kjønn

Husk utvalgsfeilen

$$\text{var}(\bar{X}_n) = \frac{\sigma^2}{n}$$

http://www.udir.no/upload/Forskning/Internasjonale_undersokelser/PIRLS2006_presentation_lesesenteret.pdf

Litt skolehistorie

- Folkeskolen
- Abnormskoleloven
- Vergerådsloven/skolehjemmene
- Spesialskolene
- HVPU
- Spesiellærerne

Fra Statens utdanningskontor til fylkesmannens utdanningsavdeling

Fra skoleutvikling til lovtilsyn

Inkludering – enhetsskolen/felleskolen

§ 8-2. Organisering av elevane i grupper

Elevane kan delast i grupper etter behov. Gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg. Organiseringa skal vareta elevane sitt behov for sosialt tilhør. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør.

Antallet elever i spesialundervisningsgrupper ved egen skole

2007-2008	6254
2006-2007	5213
2005-2006	1609
2004-2005	1563
2003-2004	1458
2002-2003	1060
2001-2002	1072
2000-2001	962
1999-2000	994
1998-1999	1083
1997-1998	949

2007-2008				
Spesialundervisning utenfor ordinær undervisning				
	Hvor mange elever får spesialundervisning hovedsaklig alene med lærer?	Hvor mange elever får spesialundervisning hovedsaklig i grupper på 5 eller færre?	Totalt antall enkeltvedtak	% av elevene med enkeltvedtak om spesialundervisning som får undervisning i smågrupper eller alene, utenfor ordinær undervisning
Bæstfjord	276	968	1244	71 %
Alnæshus	487	2913	3100	83 %
Oslo	301	1972	2273	73 %
Hedmark	253	914	1167	70 %
Oppland	248	793	1039	64 %
Bulkenland	487	1319	1786	78 %
Vestfold	281	1128	1507	69 %
Telamark	161	776	937	74 %
Aust-Agder	136	606	744	77 %
Vest-Agder	190	796	926	67 %
Rogaland	891	1686	2577	83 %
Hordaland	790	2029	3359	82 %
Sogn og Fjordane	284	687	951	78 %
Møre og Romsdal	472	906	1378	72 %
Sør-Trøndelag	324	1582	1416	73 %
Nord-Trøndelag	247	650	907	83 %
Nordland	547	1508	2115	74 %
Trøndelag	327	910	1237	71 %
Finnmark	174	385	559	70 %
Totalt	4938	22516	29452	75 %

Spesialundervisning

- En rett for dem som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen
- Før vedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering
- Elever som får vedtak om spesialundervisning skal ha individuell opplæringsplan
- Den individuelle opplæringsplanen skal evalueres minst to ganger per år

Nasjonalt tilsyn 2007

- *Fylkesmennene fant avvik i 80 av de 90 kommunene det ble ført tilsyn med, hvilket betyr at nærmere 90 % av kommunene har ett eller flere avvik. Det er bare ved 1 av de 18 fylkeskommunene det ikke er påpekt avvik ved tilsynet.*

Hvordan er det med utbyttet av spesialundervisningen?

Midtlyngutvalget

- Utvalget skal bygge på de overordnede prinsippene om retten til tilpasset og likeverdig opplæring i en inkluderende skole for alle, samt prinsippet om universell utforming.
- Utvalget skal vurdere i hvilken grad vi har et system som sikrer tidlig intervensjon for barn med særlige behov, og vurdere tiltak som kan sikre tidlig innsats og livslang læring.
- Utvalget skal gjøre en grundig vurdering av hvordan den ordinære opplæringen legger til rette for læring og utvikling for den enkelte elev med særskilte behov.
- Utvalget skal vurdere tilbudet til voksne med særskilte behov, herunder voksne med lese- og skrivevansker.
- Utvalget skal gjøre en grundig gjennomgang av spesialundervisningsplass i norsk skole, herunder organisering, ressursbruk og resultater.

Midtlyngutvalget

- Utvalget skal beskrive det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og gjøre en samlet gjennomgang av arbeidsoppgaver og arbeidsdeling mellom enhetene i det statlige støttesystemet, og mellom det statlige støttesystemet og den lokale og regionale PP-tjenesten.
- Utvalget skal beskrive og oppsummere forhold som hemmer og fremmer tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, lokalt og på tvers av nivåene.
- Utvalget skal som grunnlag for vurderinger og forslag utarbeide et oppdatert kunnskapsgrunnlag, herunder resultater fra evalueringer m.m.
- Utvalget må gjøre seg kjent med hvordan tilbudet for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp er tilrettelagt og organisert i sammenlignbare land og utnytte relevant internasjonal forskning på området.

Midtlyngutvalget

- Utvalget skal på bakgrunn av sine analyser og vurderinger legge fram konkrete forslag til bedre organisering og effektiv ressursbruk for en fremtidig helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp. Forslaget må omfatte:
 - Ansvars-, oppgave- og rollefordeling for de ulike instanser på de ulike nivåer
 - Ulike virkemidler med sikte på målrettet og koordinert hjelp nærmest mulig brukeren
 - Særskilt omtale av psykisk helse, sosiale- og emosjonelle vansker og atferdsvansker
 - Vurderinger av fremtidige kompetansebehov i tiltakskjeden og samarbeid mellom støttesystemet og universitets- og høyskolesektoren skal omtales særskilt
- Utvalget skal vurdere økonomiske, administrative og evt. andre

Midtlyngutvalget

- Utvalget skal vurdere økonomiske, administrative og evt. andre vesentlige konsekvenser av de ulike forslagene.
- Utvalget skal fremme forslag innenfor dagens ressursramme.
- Utvalget må arbeide i tråd med utredningsinstruksen med veiledninger.
- Utvalget skal avslutte sitt arbeid innen 1. juli 2009.

Medlemmer

Jorid Midtlyng, Johans Sandvin, Bente Hagtvedt, Nils Egelund, Eva Björck-Åkesson, Peder Haug, Einar Christiansen, Grete Dalhaug Berg, Øystein Lund, Gidske Holck, Rune Grahn, Per-Erik Davidsen, Marianne Ween, Marit Dahl, Tove Lill Labahå Magga og Jorun Sandsmark.

Resultater

- Få
- Styrking av elevenes rettssikkerhet
- Spesialundervisning som begrep vil kanskje forsvinne
- IP hjemlet også i opplæringsloven
- Endring av Statped
- Fordeling Statped/PPT

Thomas Nordahl og Anne-Karin Sunnevåg

Spesialundervisningen i grunnskolen

- stor avstand mellom idealer og realiteter

Det har i liten grad vært gjennomført noen grunnleggende effektevalueringer av spesialundervisningen i Norge (Markussen et al. 2007). Dette har bidratt til at vi i liten grad har vært opptatt av spesialundervisningens resultater og indirekte elevenes situasjon i skolen.

PP-tjenesten kan se ut til å forvalte et individperspektiv som kun bidrar til å legitimere at skolene slipper å se kritisk på sin egen innsats. Den har i liten grad fokus på de elevene som skårer dårligst. Det samme gjelder statens innsats, som i stor grad er innrettet mot elevgrupper der det kan kompenseres for vansker som syns- og hørselsvansker. De elevene som viser problematisk atferd og spesifikke læringsproblemer krever en annen innsats som de statlige spesialpedagogiske sentrene i liten grad forholder seg til.

Hovedproblemet med rapporten er at de gir en generell vurdering av den spesialpedagogiske praksisen, uten å ha forskningsmessig dekning for det. Man kan få en opplevelse av at forfatterens hensikt med rapporten er å legge styringspolitiske føringer for Midtlyngutvalget videre arbeid, uten at det er dekning for slike føringer i den undersøkelsen som ligger til grunn for rapporten. (Hamar Arbeiderblad den 2. juni, Brendmoe og Folstad)

Hvordan forbedre systemer som en ikke kjenner til?